

УДК 657

Папуша І. Д., Шафалюк М.С.

Міжнародний інститут бізнес-освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМАХ ПІДПРИЄМСТВ

© Папуша І. Д., Шафалюк М.С.

В статті опрацьовано теоретичні та методичні положення розвитку інформаційно-аналітичних моделей та систем підприємств, проблеми оцінювання ефективності їх господарської діяльності.

The article elaborated the theoretical and methodological development of information-analytical models and systems of enterprises, problems of assessing the effectiveness of their business.

В статье проработаны теоретические и методические положения развития информационно-аналитических моделей и систем предприятий, проблемы оценки эффективности их хозяйственной деятельности.

Вступ. Здійснення в Україні економічних реформ протягом останніх років супроводжується змінами у господарському механізмі підприємств, що вимагає удосконалення методів і форм управління. У зв'язку з цим великого значення набуває уточнення ролі всіх функцій управління в нових умовах господарювання. Особливого дослідження потребує функція обліку як основний засіб накопичення, оцінки та передачі інформації, необхідної для координування виробничого процесу та прийняття відповідних управлінських рішень (рис. 1).

В умовах динамічної ринкової кон'юнктури, вирішення проблеми ефективного розвитку й економічного зростання промислових підприємств неможливе без оновлення, насамперед, системи управління доходами та витратами на виробництво продукції, переосмислення і реформування методології їх обліку та контролю. Вивчення і застосування передового світового й вітчизняного досвіду є основою успіху таких реформ та одним з найважливіших завдань сучасної теорії й практики.

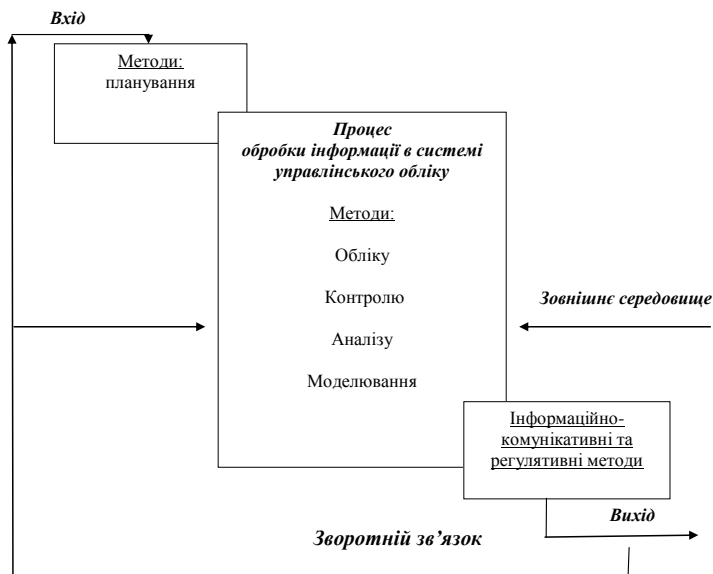

Рис. 2. Інтегрована система управлінського обліку

Нагальна потреба в оновленні системи обліку та контролю доходів і витрат із застосуванням сучасних інформаційних технологій на підприємствах України свідчить про її актуальність, є визначальною щодо визначення тематики і мети даної публікації.

Постановка задачі. Метою статті є обґрунтування теоретичних і методичних положень сучасного етапу розвитку інформаційно-аналітичних моделей та систем фінансово-економічних, обліку, маркетингу тощо, спрямованих на підвищення ефективності процесу управління на підприємствах.

Результати досліджень. В сучасній економічній науці, зокрема для сфери вдосконалення практики бухгалтерського та управлінського обліку, контролінгу і бюджетування в Україні, актуальними залишаються проблеми адекватного оцінювання ефективності роботи підприємства, відокремлених його підрозділів у контексті дійсних і доступних альтернатив цілей розвитку, а також співставлення результатів діяльності різних організаційних одиниць.

Досі у повній мірі не вдалося створити спеціальних показників

ефективності адекватних бізнес-процесам, що протікають в різних соціально-економічних системах, проте аналітично повністю співставні. Єдиною для усіх об'єктів аналізу класифікацією показників, технологією їх зважування та зведення умовно можна вважати варіанти розгортання загальної фінансової концепції дослідження ефективності, в основі котрої лежить припущення щодо відображення прибутком підприємства рівня досягнення цілей різних груп зацікавлених осіб, а базою для проведення розрахунків й аналітики виступають різновиди рентабельності [1, 2, 3, 4, 5, 6].

При цьому для аналізу складної системи взаємозв'язків різноманітних витрат і різноманітних результатів господарської діяльності, як звичай, пропонується адаптувати стандартні методичні інструменти до актуального поля досліджень. За традиційних інтерпретацій процесно-функціонального підходу, управлінський облік представляє собою інтеграцію елементів окремих методів управління у процесі збору, обробки та передачі інформації внутрішнім користувачам з метою прийняття управлінських рішень. Зокрема, передбачається інтегрування окремих елементів методів обліку, планування, контролю, аналізу, моделювання, інформаційно-комунікативних і регулятивних методів (рис. 2).

Проблематичним і важливим щодо актуального потенціалу результатів наукових пошуків вбачається те, що реалізація розглянутих підходів остаточно не розв'язує проблем включення неважливих параметрів (нематеріальних складових) до сфери математичних розрахунків показників. Адже зміни у співвідношенні прибутку і сумарних інвестицій можуть бути пов'язані з п'ятьма результатами діяльності: з товарними цінами (відношення загальної вартості і обсягу виробництва продукції); питомими витратами (співвідношення валових витрат до обсягу виробництва); ефективністю використання будівель, споруд і обладнання (відношення виробничої потужності до інвестицій в основний капітал); структурою інвестицій (розподіл вкладень між основним і оборотним капіталом) (співвідношення інвестицій в основний капітал до сумарних інвестицій). За результатами аналітичної роботи керівник здобуває можливість управляти рентабельністю інвестицій у певний бізнес-проект через зміну дохідності виробництва, його витратомісткість, коефіцієнт використання виробничої потужності, структуру інвестицій і рівень фінансування приросту виробничих

потужностей.

Як вже зазначалось, певні обмеження представлених методичних розробок явно проявляються у невиробничій сфері, яка відіграє важливу роль за умов інформаційного типу суспільного виробництва. Саме за цим напрямком розвиваються найбільш прогресивні наукові пошуки вітчизняної економічної школи, результати яких є надзвичайно актуальними для запровадження у бухгалтерську практику, вдосконалення методології її управлінських проєкцій [7, 8].

Достатньо перспективним вбачається міждисциплінарна інтеграція дослідницьких моделей та розрахункових схем з використанням показника доданої вартості, що традиційно вважається одним з ключових індикаторів економічних систем держав, відображає їх здатність створювати багатство для нації. На рівні окремих підприємств також використовуються різновиди доданої вартості: економічна додана вартість, операційна додана вартість, ринкова додана вартість, додана вартість на одного споживача тощо.

За своєю суттю додана вартість дозволяє відобразити здатність економічної системи створювати цінність у кожній фазі свого функціонування, або здатність економічних суб'єктів тої чи іншої держави до нарощування цінності економічних ресурсів у процесі їх перетворення у економічні блага. Виходячи з таких міркувань, нами робиться висновок щодо можливості використання обсягів, структури та динаміки зміни доданої вартості у якості характеристики економічного результату. Разом з тим ми відстоюємо позиції включення економічних систем нижчих рівнів до економічних утворень вищих рівнів, що визначає необхідність поглиблення аналізу доданої вартості до рівня окремих підприємств, а також дослідження джерел формування доданої вартості на рівні окремих суб'єктів господарювання у ключових галузях економічної системи тої чи іншої держави.

Рис. 2. Елементи методів управлінського обліку

Різноманітність модифікацій і підходів до підрахунку вказаного індикатора визначають необхідність вибору певної методики калькулювання доданої вартості, а також її аналізу. Слід визнати, що у кінцевому підсумку додана вартість формує ціну реалізації товару кінцевому споживачу, а значить, прив'язується до його можливостей та бажань придбати той чи інший товар. Наголосимо, що споживач у першу чергу платить за створену цінність чи додану вартість, а не за

вартість сировини та матеріалів, з яких створений товар. Таким чином, показник доданої вартості великою мірою інтегрує у собі вплив ринкових, техніко-технологічних, організаційних та інших параметрів ефективності.

Висновки. Перед вітчизняними вченими та практиками сьогодні постає ряд важливих завдань щодо спрямування обліку не тільки на потреби зовнішніх користувачів інформації, а й на задоволення потреб керівництва підприємства, максимальне врахування впливу організаційно-технологічних особливостей виробництва на побудову системи обліку, контролю й управління.

Великі перспективи щодо інтеграції розрахункових схем та методичних моделей різних економічних дисциплін у вдосконаленні аналітичних систем підприємств відкриває використання показника доданої вартості, що повністю узгоджується з принциповими аспектами оцінки цінності економічних результатів підприємств, а також зміщення факторів створення цінності зі сфери матеріального виробництва у сферу надання нематеріальних послуг. На цій основі важливими джерелами формування доданої вартості для споживача на корпоративному рівні слід вважати: оригінальне наповнення товару; потужний бренд товару; продуктову ефективність (ефективність використання товару споживачем); зрозумілість та усвідомлення результативності споживання товару споживачем.

Список використаних джерел:

1. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. Підручник. - К.: КНЕУ, 2001. - 334 с.
2. Головка Т.В. Фінансовий облік-І. Підручник. – К.:КНЕУ, 2008. - 416 с.
3. Эйлон С. Система показателей эффективности производства (прикладной анализ) [пер. с англ.] / С. Эйлон, Б. Голд Б., Ю. Сезан. – М.: Экономика, 1980. – 250 с.
4. Ловінська Л.Г., Кужельний М.В., Єфіменко Т.І. та інші. Довідник термінів нормативно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні. Монографія. – Рівне: НУВГП, 2009. – 306 с.
5. Прокопенко И.И. Управление производительностью: практическое руководство [пер. с англ.] / И.И. Прокопенко. – К.: Техника, 1990. – 319 с.
6. Раяцкас Р.Л. Социально-экономическая эффективность производства / Р.Л. Раяцкас, В.П. Суткайтис. – М.: Наука, 1984. – 188 с.
7. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства: [монографія] / О.І. Олексюк – К. : КНЕУ, 2008. – 362 с.
8. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 256 с.